

Рассматривается возможность реализации гуманистического подхода на уроках музыки. Характерной особенностью современного обучения есть уважение к личности ребенка, что проявляется в использовании методик, которые содействуют индивидуальному развитию. Внимательное отношение к особенностям, интересам, способностям учеников является важным педагогическим условием реализации гуманистического подхода.

Ключевые слова: гуманистический подход, развитие личности, виды музыкальной деятельности, искусство.

DANKO N. Points of realization of humanistic approach at the music lessons.

The article is devoted to solving problems of humanistic teaching. Opportunities of realization of humanistic approach at music lessons are observed. The main feature of modern studding is deference to a child, which is revealed in helping to create such method of teaching which will help to develop child's personality. Careful attitude to pupils' peculiarities of character talents and abilities is an important pedagogical term of realization of humanistic teaching.

Keywords: humanistic approach, evolution of personality, kinds of musical activities, art, pedagogical terms.

Деяк М. Ю.
Київський національний університет
імені В. Гетьмана

**ЭФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
НАВЧАННЯ ПРИ ВВЕДЕННІ ТА ЗАКРІПЛЕННІ НОВОЇ ЛЕКСИКИ
ПРИ ВИВЧЕННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТАМИ
ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ**

Інтерактивне навчання є високоефективним методом введення та закріплення нової лексики, зокрема економічної спеціалізації з огляду на те, що цей метод сприяє не лише становленню студентів як майбутніх фахівців, але обумовлює напрацювання численних психологічних якостей необхідних для подальшої професійної діяльності. Застосування інтерактивного навчання сприяє підвищенню активізації пізнавальної діяльності за рахунок збільшення мотивації, кращої результативності засвоєння матеріалу. Авторами проведено аналіз основних методів, які було використано при роботі з лексичним матеріалом, а також визначено результативність інтерактивного навчання на базі проведеного експерименту.

Ключові слова. Інтерактивне навчання, введення та закріплення лексики, психологічна готовність, актуалізації, взаємодія, прес-метод, дискусія, обговорення, проект, грона-метод, метод пилки, інтелектуальний штурм.

Постійний розвиток системи освіти України та обраний курс на євроінтеграцію обумовлює значні зміни в системі освіти України, зокрема вищої. Ці зміни спричинюють перехід від викладання як процесу взагалі, коли учень та студент являють собою об'єкт навчання до сприйняття студента як повноцінного суб'єкта навчання, який цілком повноцінно організовує його. Дана позиція зумовила необхідність розробки та прийняття нової концепції викладання та нових видів навчання, одним з яких стало інтерактивне навчання.

Питання інтерактивного навчання є особливо актуальним для студентів економічних спеціальностей, так як вони ймовірно представлятимуть нашу державу на світовому ринку, і творчість мислення, уміння співпрацювати та приймати нестандартні рішення, напрацьовані на інтерактивних заняттях, будуть активно використані спеціалістами при роботі із закордонними партнерами.

Мета дослідження. Авторами було поставлено за мету проаналізувати зміст поняття та погляди українських педагогів на дану технологію, визначити значення методу для підвищення мотивації студента до навчання та результативність методу за емпіричними даними на прикладі вивчення нової лексики студентами економічних спеціальностей, а також визначити особливості соціально-психологічного сприйняття студентами даного методу.

Актуальність впровадження інтерактивного навчання в навчальний процес зумовлює високий інтерес вітчизняних науковців до даної технології. Вітчизняними педагогами (О. Пометун, Л. Пироженко, Г. Сиротенко, Л. Павленко та ін.) були розглянуті такі методи інтерактивного навчання: робота в малих групах, особистісно орієнтовані технології навчання, проект-метод, ділові ігри, кейс-метод, метод презентацій тощо. Ознаки інтерактивного навчання також присутні в інших описаних у науковій літературі технологіях (імітаційній (ігровій), груповій, діалоговій, технології колективної розумової діяльності (КРД)).

Деякі автори вважають, що назва “інтерактивне навчання” є некоректною, оскільки навчання саме по собі в більшій чи меншій мірі є активним процесом [1]. Однак інтерактивне навчання, як і інші технології, відрізняється стійкістю, системністю, здатністю відтворюватися, ефективністю і стабільністю кінцевих результатів. У зв'язку з цим виявляється доцільним дослідження проблеми інтерактивної організації навчального процесу. Теорію інтерактивних технологій вивчали О. Пометун, О. Пироженко, В. Бедерханова, В. Битянова, Н. Семергей, С. Крамаренко, Г. Сиротенко, Л. Павленко та ін. Існуючі моделі навчання було класифіковано на активну та пасивну залежно від участі учнів у процесі навчання. Л. В. Пироженко включила до активного навчання підвид – інтерактивне навчання як таке, що має свої закономірності та особливості (навчання з активністю кожного студента, а також їх інтер-взаємодія при цьому процесі навчання) [2, с. 272].

Аналізуючи переваги та недоліки інтерактивного навчання, вчені схиляються до думки про позитивний ефекти інтерактивності навчання. Так І. Федорчуком було визначено головні переваги групової роботи: взаємозалежність членів групи, їх особисту відповідальність, спільну діяльність, реалізацію індивідуального потенціалу кожного із учасників, соціалізацію учасників групи, а також розвиток їх індивідуальних психологічних якостей. Л. Пироженко та І. Пометун визначили основні засади

роботи у малих групах як такі, що сприяють високій мотивації студента та підвищенню його самооцінки [5, с. 54]. Тобто, студент, який навчається за інтерактивною схемою, не лише отримує знання з предмету, а й здобуває необхідні психологічні якості для подальшої самореалізації. Також варто відзначити позитивність інтерактивного навчання щодо якості засвоєння знань. Традиційні методи не забезпечують настільки високої якості засвоєння, як інтерактивне навчання. Лекція забезпечує засвоєння лише 5% матеріалу, читання – 10%, демонстрація – 30%, то практика через дію – 75%, а взаємне навчання та застосування отриманих знань одразу ж – 95% [2, с. 126].

За О. Пометун, інтерактивне навчання – це організація викладачем за допомогою певної системи засобів, прийомів, методів освітнього процесу, заснованих на суб'єкт – суб'єктних стосунках викладача та студента (паритетності), багатосторонній комунікації, конструюванні знань студентом, використанні самооцінки та зворотного зв'язку та постійній активності студента [5, с. 8]. Суть інтерактивного навчання полягає у постійній взаємодії студентів, із обговоренням матеріалу, постановкою запитань та опрацюванні матеріалу студентами у групах. При інтерактивному навчання студент постійно перебуває у стані пошуку, отримує відповіді на запитання, потребує інформації та вирішує проблеми, тощо, причому робить це у групі. Спільність цілей згуртовує, проте особиста відповідальність та індивідуальність у розв'язанні проблеми сприяють інтенсивному покращанню знань, умінь та навичок тих, хто навчається.

При викладанні іноземних мов великого значення набуває введення та закріплення нової лексики професійного спрямування. Для того, аби вітчизняні студенти могли гідно представляти нашу країну на світовому ринку праці як фахівці з економіки, окрім знання лексичних одиниць загального вжитку, їм необхідно опанувати лексику економічного напрямлення. Ми вважаємо, що інтерактивне навчання є оптимальною стратегією для викладання лексики студентам економічних спеціальностей, так як воно сприяє засвоєнню матеріалу та напрацюванню ряду психолого-комунікативних якостей, як-то умінь співпрацювати в команді, творчість мислення, тощо.

Застосування інтерактивного навчання потребує попередньої підготовки викладача та формулювання ним основних трьох груп завдань [6, с. 11]:

– власне організаційні – завдання з розвитку умінь передкомунікативної орієнтації (визначення теми спілкування, якщо тема вже є визначеною, визначення напрямків спілкування, типу спілкування, форми організації спілкування тощо, стилю розмови). При проведенні конференції чи відкритого обговорення з теми *Economic systems* викладач повинен чітко сформулювати студентам завдання, як потрібно підготувати захід, розподілити ролі та навантаження за участі студентів, студенти повинні визначити напрямки проведення, проблемні питання, скоригувати підбір

інформації, самостійно розподілити ролі, визначити стиль проведення конференції, викладач же, спостерігаючи за роботою студентів, може допомагати студентам, але не повинен безпосередньо втручатися.

– завдання з розвитку умінь контакту – співпраці в групі (лінгвістичні завдання і завдання, виконання яких потребує певного розвитку лінгвокраїнознавчої компетенції, а також вмінь та навичок власне комунікації, напрацювання певних психологічних якостей). Студенти повинні вірно розробити структуру та послідовність виступів на конференції, розподілити ролі та відповідати отриманим ролям при виконанні них. Цей пункт більше стосується тих ситуацій, коли при вивченні тем ми стикаємося з лінгвокраєзнавчою компетенцією, наприклад, при вивченні теми Peculiarities of business organization. Тут варто зазначити, що такі завдання, як і наступна група завдань, потребує від студентів психологічної готовності до співпраці.

– завдання з розвитку умінь спілкування (власне комунікативні завдання, виконання яких більш сприяє психологічному, ніж лінгвістичному розвитку людини). Тут варто враховувати психологічну сумісність студентів, їх комунікативні здібності та вміння співпрацювати, і для успішного виконання даного пункту необхідне втручання викладача. Варто зважати на особливості навчальної групи, згуртованість студентів, психологічну сумісність студентів, а також те, чи є формальний та неформальний лідер групи однією особою.

Широко використаними методами інтерактивного навчання при викладанні та закріпленні нової лексики є: взаємне навчання (взаємний обмін інформацією між викладачем та студентом, та групами інших студентів), громадські слухання (громадське обговорення актуальних економічних проблем), керована лекція (введення та закріплення нової лексики студентам шляхом їх активної участі у лекції на економічну тему), коло ідей (несистематизоване формулювання проблеми та пропонування шляхів вирішення), дерево рішень (систематизоване формулювання проблем та пропонування рішень, з подальшим аналізом необхідних засобів, ефективності та можливих варіантів розвитку подій), письмові дебати (дуже добре дозволяє перевірити не тільки знання лексики, проте й граматики та пунктуації, особливо корисні при акценті на ділову англійську мову), мозковий штурм (кероване викладачем генерування ідей студентами), мікрофон (вільне накопичення великої кількості ідей з певної теми, критичне їх осмислення); метод прогнозування або передбачення (за дидактичним матеріалом підтвердити чи заперечити гіпотезу, сформулювати тему заняття); дискусія, кути, ПРЕС-метод (послідовно студенти дають аргументовані відповіді на певне дискусійне питання, доходять спільної думки); гронування, або асоціативний куц (встановлення асоціативних зв'язків між окремими поняттями для узагальнення теоретичного матеріалу, підбиття підсумків вивченої теми); бесіда за Сократом (студенти ставлять проблемні питання і шукають шляхи їх

розв'язання); ділові ігри (відтворюється поведінка і робота працівників за фахом).

Розглянемо, яким чином можливо застосовувати інтерактивне навчання при введенні та закріпленні нової економічної лексики. Викладач може запропонувати парну роботу: навчання у парах, яке можливо використовувати для перевірки та закріплення вивченого матеріалу (лексичні вправи у парах, коли один виконує, а інший перевіряє), групову роботу: "карусель" – форма організації учасників по двох колах із різноманітними завданнями для кожного кола, або збільшенням рівня складності (перша група створює словосполучення з новою лексикою, друга група формує фрази, третя – висловлювання на рівні понадфразової єдності), роботу в малих групах для вирішення спільного завдання. Інтерактивне навчання слід застосовувати при вивченні актуальних питань економіки англійською, причому особливо ефективним є групове обговорення (дискусія, круглий стіл, проблемна група, громадське слухання, прес-конференція). Для активізації пізнавальної діяльності студентів та розвитку нестандартного мислення високоефективним є використання методу "**Інтелектуальний штурм**" – тобто, генерування понять, викликаних асоціативними зв'язками з даною темою, незалежно від того, наскільки далекими вони здаються на перший погляд. Це – ефективний спосіб підвищення комунікативної активності студентів. Цей метод використовується при закріпленні лексики, викладач коригує кожний етап завдання.

Іншою ефективною формою інтерактивного навчання є проектний метод, який полягає у підготовці студентами протягом вивчення певної лексичної теми власного бачення-презентації цього поняття – проекту. Проектом може виступати газета, оголошення, відеофільм, презентація, тощо.

Різні форми та методи інтерактивного навчання: індивідуальна робота, спілкування в парах і малих групах може поєднуватися в контексті однієї форми – піраміди, яка є багаторівневою формою організації взаємодії студентів [7, с. 60]. Розпочинається вона з виконання спільного для всієї групи завдання індивідуально (5 хвилин). На другому етапі студенти об'єднуються в пари, порівнюють свої записи, з'ясовують спірні питання, розробляють спільний варіант. Третій етап передбачає утворення груп по 4-8 осіб у кожній, перед якими ставиться вже інше, більш складне завдання. У кінцевому результаті один представник від кожної групи отримує необхідний час для демонстрації результатів колективної роботи на пленарному засіданні (вони також можуть бути подані письмово на дошці). Цей метод потрібно запроваджувати поступово, він вимагає затрат часу та зусиль як викладача так і студентів, наприклад при вивченні теми Business Organization.

Варто зазначити, що впровадження інтерактивного навчання вимагає двобічної взаємодії та підготовки не тільки з боку викладача, але і студентів, а також базового рівня знань останніх. Автори вважають недоцільним проводити інтерактивні заняття у групах з низьким початковим рівнем знань англійської мови, нижчим за рівень В+. В таких групах викладач може застосовувати певні елементи інтерактивності, взаємодіяти по окремим проблемним питанням, проте не проводити заняття тривалістю в 2 години лише з інтерактивними методами автори не рекомендують. Також не рекомендується впроваджувати інтерактивні методи на перших заняттях з першим курсом, коли відбувається психологічна адаптація студентів до вищої освіти взагалі та до викладача зокрема: різкий перехід від шкільної консервативної освіти та рамок субординації учень-вчитель до системи ВНЗ, де викладач та студент мають бути повноцінними партнерами, може бути неадекватно сприйнятим студентом.

До того ж, інтерактивність навчання потребує постійної підготовки з боку студентів, моральної готовності та зрілості, та психологічної здатності працювати у групі, і ці якості можуть бути відсутні у студента на початку навчання. Їх необхідно напрацювати при роботі на заняттях, із допомогою викладача.

Організація та проведення експерименту. Нами було проведено наступний експеримент: у 2 групах студентів 2-го курсу тема *Macroeconomics* вивчалась із застосуванням інтерактивного навчання у малих групах, у 2-х інших – за традиційною методикою. Були застосовані такі види інтерактивного навчання: мозковий штурм – визначення методів коригування інфляції; прес-метод – обговорення причин високої інфляції та загальне обговорення економічної ситуації в країні, письмові дебати – визначення найкращих стратегій покращання економічної ситуації в країні. Також на кожному занятті було проведено ділові ігри “Нарада в Міністерстві Економіки”, а також “робоча група з питань регулювання інфляції та попередження дефолту – журналісти”. Для цього кожна групу було поділено на 2 підгрупи чисельністю 6-8 осіб, які по чергово виконували ролі то економістів, журналістів та спостерігачів.

Всього в експерименті взяли участь 46 особи, з них 21 навчались за без використання інтерактивних методів, 25 – з використанням інтерактивного навчання. Наприкінці експерименту було проведено підсумкове оцінювання знань студентів та їх анонімне анкетування групи, в якій використовувалось кооперативне навчання. Анкета містила такі запитання: “Які нові якості Ви здобули на заняттях?”, “Який з методів Вам сподобався найбільше”. “Чи хотіли би Ви навчатись таким чином надалі”. Було встановлено, що 92% студентів позитивно сприймають використання методів інтерактивного навчання, 73% назвали організованість, 65% відповідальність та 54% вміння працювати в команді як ті якості, які розвинуло в них інтерактивне навчання.

Також наприкінці вивчення теми було проведено зріз знань студентів, дані якого наведені в таблиці.

Таблиця

**Порівняння успішності студентів, які вивчали тему
Макроекономіка за традиційною системою та інтерактивним навчанням.**

	<i>Середній бал</i>	<i>Середній бал граматика</i>	<i>Середній бал лексика</i>	<i>Середній бал монолог та діалог</i>	<i>Відвідування студентами занять, %</i>
Традиційна система	3,8	3,65	3,7	4,1	78
Кооперативне навчання	4,23	3,6	4,3	4,65	92

Отже, студенти, які навчалися за методикою інтерактивного навчання, виявили кращі результати щодо лексичних знань та вмінь та навичок монологічного та діалогічного говоріння. Щоправда, успішність студентів щодо засвоєння граматичного матеріалу була виявлена кращою у групі, де не використовувалось інтерактивне навчання. Автори схильні пояснити дану тенденцію тим, що інтерактивне навчання залучає більше мовленнєву діяльність, ніж власне вивчення граматичного матеріалу, отже, необхідно використовувати не тільки інтерактивні методи а також тим, що головною метою експерименту було проконтролювати саме рівень засвоєння лексики студентами, отже, засвоєння граматики було знехтуване. Цікавим, на наш погляд, є показник відвідування студентами занять: 8% пропусків у групах з використанням інтерактивного навчання проти 22% у контрольних групах. На нашу думку, використання інтерактивного навчання мотивує студентів до вивчення дисципліни.

Висновки. Інтерактивне навчання набуває все більш стрімкого поширення у вищій освіті нашої країни. Використання інтерактивного навчання при вивченні іноземних мов сприяє підвищенню мотивації студентів до навчання, покращанню якості засвоєння лексики, розширенню активного та пасивного вокабуляру студентів. Застосування таких методів як прес-метод, гронування, дискусія, ділові ігри, громадські слухання, проблемне коло, тощо сприяє активізації пізнавальної діяльності студентів та підвищенню успішності вивчення дисципліни. Проте, одностороннє використання інтерактивного навчання потребує певної моральної свідомості студентів та за відсутності відповідної психологічної та організаційної роботи викладача призводить до знехтування певними категоріями навчання, як-то синтаксис та пунктуація.

Використана література:

1. Мисечко О. Є. Інтерактивні технології як засіб демократизації навчального процесу у ВНЗ. / О. Є. Мисечко // Організація навчально-виховного процесу у ВНЗ України. – Випуск 9. – 2009. – С. 34-38.

2. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования : учеб. пособие для студентов пед. вузов и системы квалификации пед. кадров / сост. Е. С. Полат и др. – М. : Издат. центр “Академия”, 2005. – 272 с.
3. Овчаренко Л. Г., Богачёва Т. А. Развитие кооперативных умений в многонациональной группе / Л. Г. Овчаренко, Т. А. Богачёва // Русский язык и литература. Проблемы изучения и преподавания в школе и вузе : материалы IV междунар. науч.-прак. конф. – К., 2006. – С. 361-364.
4. Побірченко Н., Коберник Г. Інтерактивне навчання в системі нових освітніх технологій / Н. Побірченко, Г. Коберник // Початкова школа. – 2004. – № 10. – С. 8-10.
5. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : науково-методичний посібник / О. Пометун, Л. Пироженко. – К. : Видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.
6. Kagan S. Cooperative Learning / S. Kagan. – Resources for Teachers, Inc. – 1999. – 45 p.
7. Walter C. Parker. Educating the Democratic Mind / C. Walter. – State University of New York, 1996. – 381 p.

ДЕЯК М. Ю. Эффективность использования интерактивных технологий при введении и закреплении новой лексики при изучении английского языка студентами экономических специальностей.

Интерактивное обучение является высокоэффективным методом введения и закрепления новой лексики, учитывая то, что данный метод способствует не только становлению студентов как будущих специалистов, но также обуславливает наработку многочисленных психологических качеств, необходимых для дальнейшей профессиональной деятельности. Использование интерактивного обучения способствует повышению активизации познавательной деятельности студентов вследствие лучшей мотивации и лучшей результативности усвоения материала. Авторами был проведен анализ основных методов, используемых при работе с лексическим материалом, а также определена результативность интерактивного обучения на основе проведенного эксперимента.

Ключевые слова. *Интерактивное обучение, введение и закрепление лексики, психологическая готовность, актуализация, взаимодействие, пресс-метод, дискуссия, дебаты, интеллектуальный штурм.*

DEYAK M. YU. Interactive learning technologies' effectiveness at teaching new lexical units to economical students.

Interactive learning is a highly effective method of teaching new lexical units to economical students, as this method provides not only for the development of future specialists' responsibilities, but obtaining the new psychological professional qualities. The application of the method promotes in students the increased interest for learning with simultaneous increased learning motivation as well as good academic achievements. The authors have analyzed the basic methods used at teaching the new lexical units and experimentally detected the effectiveness of interactive learning applied to the academic achievements of the students.

Keywords: *Interactive learning, introduction and control of lexical units, psychological readiness, actuality, interaction, press-method, discussion, project method, jigsaw method, brainstorm method.*